

[illegible][illegible]

O Švaljeku u tri stavka

Milan Bešlić

1. stavak: Kerempuhovsko ishodište

Minulih godina u više sam navrata pisao o mijenama u stvaralaštvu Antuna Borisa Švaljeka, nastojeci precizirati njegovu autorsku osobnost čije su se pojedine značajke prepoznavale već u prvim radovima. Najprije po njegovoj osebujnoj imaginaciji i metjerskom umijeću, napose u crtežu koji je u svojim majstorskim inačicama plijenio pozornost kritičara i magnetski privlačio široku kulturnu javnost, što je dodatno utjecalo na njegovu respektabilnu poziciju, pa i na popularnost, tada već znatnu. Dakako, to moje nastojanje nije bilo jedino, pa ni moj prilog, ma kako god bio skroman, nije bio usamljen, jer su i drugi, ali drugačije, isticali isto. Najčešće izvornu i bujnu imaginaciju, iznimno crtačko umijeće kao i veliku likovnu kulturu i u ostalim likovnim medijima: uljenoj slici, skulpturi, grafici... Isticani su, također, slikarski postupak izgrađivan na tradicijskim vrijednostima, zatim njegova osebujna inventivnost u interpretaciji brojnih i različitih motiva, te, posebice, golema stvaralačka energija kojom je stvarao djela snažne likovne sugestivnosti.

Ipak, kao da uvijek iznova trebamo govoriti o stvarima koje su općepoznate i prihvaćene u njegovu stvaralaštvu. Jedna od njih pojavljivala se u jasnim obrisima već u razdoblju slikareva formiranja, naznačujući snažnu umjetničku individualnost. Naime, već je tada bilo evidentno da je to autor koji ustraje na tradicijskim zasadama i da nalazi poticaja u njima, i, štoviše, da upravo s baštinom izgrađuje dijaloški odnos u kojemu povijest nije tek štivo za listanje protekloga, već vitalni element u likovnom govoru i u svojem vremenu.

U tom odabiru pojedinih vrijednosti iz naslijeđa prepoznaju se i one što su prožele stoljeća svojim specifičnostima podneblja i prostora. Među njima su i one s tipološkim, kulturološkim, mentalnim i drugim obilježjima kajkavskoga tradicijskog naslijeđa, amalgamirane i kao vrijednosti srednjoeuropske baštine. Dakle, one gdje se, primjerice, Kerempuhov (i Švejkovi!) puntarski duh pokazuje neraskidivom poveznicom kroz dosjetku i humor kao obilježje istoga kulturnoga ishodišta i kao zalog duhovnom opstanku i ljudskom dostojanstvu. Prepoznaje se i kroz velika stilska razdoblja što su prožela taj prostor kao zajedničku hrvatsku i europsku baštinu, bilo u djelima, primjerice velikih baroknih umjetnika, ili modernih klasika koji su inaugurirali nove vrijednosti u suvremenoj umjetnosti, ali i u bogatoj i specifičnoj pučkoj tradiciji, živoj u svakodnevnim običajima.

Švaljekovo stvaralaštvo nije determinirano kerempuhovskom hrabrošću i duhovnošću samo zato da rukom vještoga crtača i slikara na bijeloj površini papira ili platna ispisuje puntarske lozinke o starim pravicama, već da silovitoj bujici imaginativnog otvori nove prostore kreativnosti i jasno markira temeljne vrijednosti svojega ljudskog i umjetničkog identiteta.

Likovno je izrazio da ti specifični zavičajni okviri nisu limitirali duhovnost, već su je tek naznačili kao "mejaše" svojega plodnog polja na kojemu iz čvrstih i dubokih korijena identiteta raste Švaljekova kozmopolitska okomica.

2. stavak: Tradicijsko u ozračju suvremenosti

Kad nastojimo kontekstuirati Švaljekovo djelo, tada prvenstveno podvlačimo njegovu snažnu impostiranost upravo u činjenici da je kao malo koji umjetnik svoga naraštaja gradio opus s čvrstim osloncem na tradicijskim vrijednostima. Istodobno je asimilirao iskustva suvremene umjetnosti, ali i duhovne, intelektualne, socijalne i druge znakove svoga neposrednog okruženja, stvarajući u, kako je jednom prigodom rekao, "širokim obzorima sadašnjosti i prošlosti".

Stoga je sa zavidnom lakocom asimilirao referentne predloške iz srednjevjekovne poetike, renesanse ili barokne provenijencije, kao što je s istom duhovnom radoznalošću akceptirao iskustvo pop-arta, stripa, pučke likovne tradicije, Hegedušicev naputak, Lovrenčićevu jednostavnost i ludičke elemente Nives K. K., sarkazam Enrica Baja i poetiku Sandra Chia. Gdje kad je s istim stvaralačkim zanosom zavirio i kroz prozor nadrealnog, da što dublje prođe u prostore podsvjesnog i tajanstvenog. Tim je postupkom asimilacije različitih stilskih elemenata Švaljek gradio svoj izraz, osnažujući ga i kao umjetnički čin u stvaralačkoj slobodi kojom je i širio prostore njegovoj iskonskoj prirodi, ne sječući poveznice naslijeđa, već pletući njihove niti spretno u živo tkivo svoga djela. "Vidi se i danas da je njegova zasebna staza imala svoje opravdanje. Da je njegovim ludorijama, genetskim šalama, naivizmu i dječjoj mašti vrijeme dalo za pravo", kako to precizno sažima Ive Šimat Banov u monografskoj knjizi. Ove se njegove odlike iščitavaju kroz cjelokupno stvaralaštvo i u širokom repertoaru motiva, od, primjerice prvih radova iz 70-ih godina prošlog stoljeća, pa do datiranih u 2010. godinu: malenoj uljenoj slici *Kontraoba-vještajna služba* ili skulpturi od obojenog lima i keramike većih dimenzija *Velika tica hodačica*.

Isto tako je i u brojnim drugim motivima: krajoliku Hrvatskoga zagorja, srednjovjekovnim utverdama, povijesnim bitkama, zelenom gustišu daleke džungle, žutom pijesku vrele pustinje, u scenama maštovitih prostora ispunjenih bujnim raslinjem i rajskom vegetacijom, crnim vranama i neobičnim kljunašima, prapovijesnim beštijama, mitskim i povijesnim junacima, rogatim životinjama i ljupkim anđelima, zmijama, majmunima i zabama...

Ovdje se isprepliću velike povijesne teme u iracionalnom kontekstu, zbiljski prožimaju pričinu, a opće i zajedničko u kovitlacu podsvjesnog, oblikuje se u osobnu mitologiju.

Gotovo u radosnom zanosu, Švaljek predaje stvaralačkom procesu te činjenice iz kojih se neće nadahnuti slučaj, već će njegove vješte ruke odstraniti materijalni teret i balast faktografije, ne analizom znanstvenika, nego tajnim zvizdukom alkemičara u ludičkim preobrazbama vedroga humora.

3. stavak: Oblici duhovitog i smiješnog

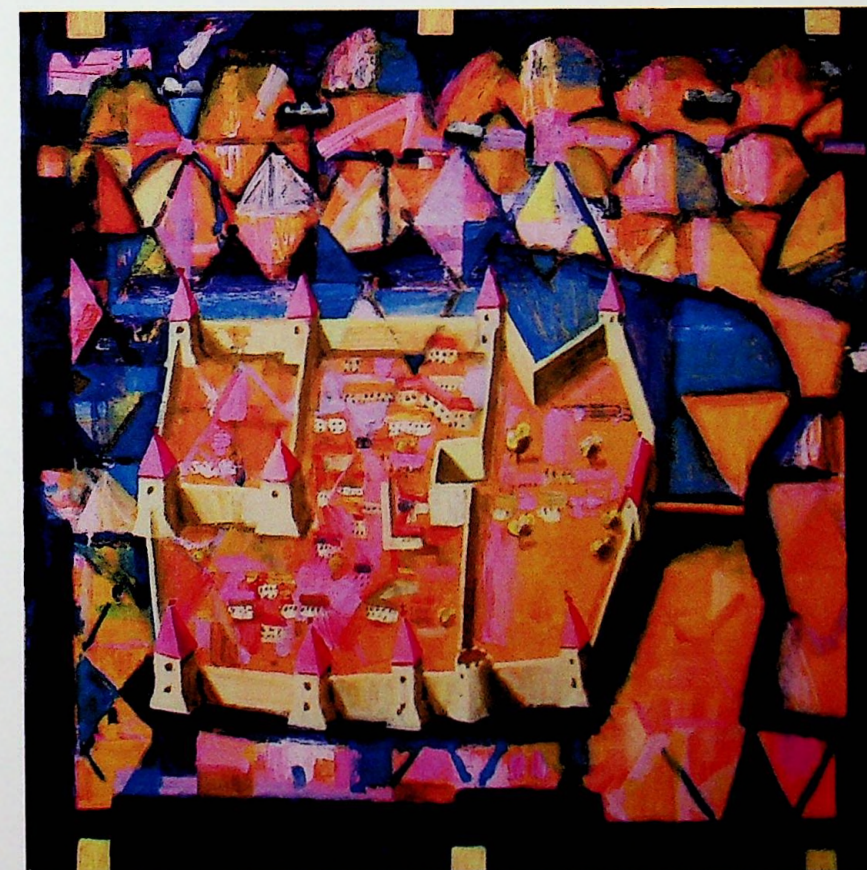
"Susret tijela i duha jedan je od pokretača komike, ali to je susret stvarnoga i imaginarnoga", formulira osnovne odrednice komičnoga Martine Robert. Možda upravo u ovoj "definiciji" i prepoznamo pravu prirodu komičnoga koja se, najčešće, i u najpopularnijim oblicima, manifestira kroz svoje tipične suprotnosti: debeli i mršavi, brzi i spori, jaki i slabi, lijepi i ružni, visoki i niski itd., mutirajući u neiscrpnim varijacijama brojne zgode i nezgode u kojima se zateknu njihovi protagonisti... U tom susretu "tijela i duha" Švaljek donkihotovski juriša na vjetrenjače povijesnih, estetskih i svakih drugih "činjenica", odnosno propisa, normi, klišeja, konvencija, šablona, fraza, stereotipa, osvajajući kopljem svoga kista uvijek nove predjele maštovitog i fantastičnog. Tim zamahom pretvara malo u veliko, prošlost u sadašnjost, stvarnost u tlapnju, suze u smijeh..., u stalne preobrazbe duha koji uvijek traži novi oblik svojemu stvarnome "tijelu" na površini bijelog papira ili platna i u različitim materijalima kojima stvara forme svojih skulptura: u grotesknom i ironičnom, u sarkastičnom i ciničnom, u sjetnom i melankoličnom, u asocijativnom i simboličnom, u tihom hihotu i u gromkom smijehu, u radosnom širenju duha oblikuje se Švaljekov svijet jedinstvene likovne izražajnosti.

Boogy-Woogy (kvadratni), 2010.
akrilik,
80 x 80 cm

3

Iz vremena Petra Zoranića, 2010.
akrilik,
100 x 100 cm

Tica hodačica, 2009
akrilik na platnu,
130 x 195 cm

Boogy-Woogy (ovalni), 2009.
ulje,
93 x 62 cm

6

Kontraobavještajna služba, 2010.
akrilik,
30 x 30 cm

Antun Boris Švaljek rođen je u Zagrebu 1951. Podrijetlom je iz Radoboja kod Krapine. Pučku skolu završio je u Petrinji, a gimnaziju u Varaždinu, te ga ove činjenice životno određuju. Akademiju likovnih umjetnosti u Zagrebu upisuje 1969. Diplomirao je na slikarskom odjelu kod prof. Šime Perića 1974. Od 1974. do 1977. godine bio je suradnik Majstorske radionice prof. Krste Hegedušića. Studijski je boravio u Kaliforniji 1979. godine. Dosad je izlagao na 100-ak samostalnih izložbi u Zagrebu, Varaždinu, Dortmundu, Cloppenburgu, Hvaru, Čakovcu, Los Angelesu, Karlovcu, Zadru, Krapini, Splitu, Petrinji, Starom Gradu, Münchenu, Labinu, Rovinju, Pećuhu, Osijeku, Puli, Mostaru. Izlagao je na više od 600 skupnih izložbi u domovini i diljem svijeta. Dobitnik je nekoliko nagrada među kojima su Prva nagrada 4. biennala akvarela „Josip Racić“ za 1987. godinu. Dragovoljac je Domovinskog rata. Odlikovan je Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića 1996. godine. Izvanredni je profesor na Likovnoj akademiji Mostarskog sveučilišta u Širokom Brijegu.

Samostalne izložbe

1976.
Zagreb, Galerija Izlog

1977.
Beograd, Dom omladine
9. mjesta Hrvatskoga zagorja
Zagreb, Gornji grad
Zagreb, Galerija „Vladimir Nazor“

1978.
Varaždin, Narodno kazalište „August Cesarec“
Dortmund, Staedtische Kunstgalerie Cloppenburg, „Galerie 3“ (sa Zlatkom Keserom)
Hvar, Galerija „Na bankete“
Zagreb, Studio galerije „Forum“
1979. Čakovec, Muzej Medimurja
Varaždin, Narodno kazalište „August Cesarec“ (sa Zlatkom Keserom)
Varaždin, Galerija „Izlog“
Los Angeles, Privatna galerija u Arcadiji

1980.
Zagreb, Galerija Zagreb
(Hotel Intercontinental)
Čakovec, Muzej Medimurja

1981.
Zagreb, Studio galerije „Forum“

1982.
Karlovac, Galerija Barešić
Zadar, Galerija umjetnina „Narodnog muzeja“
Zagreb, Galerija „Dubrava“ (sa Vatroslavom Kulišem)

1983.
Karlovac, Zorin dom
(sa Vatroslavom Kulišem)
Velika Gorica, Galerija „Galzenica“

1984.
Varaždin, Izložbeni salon Galerije slika

1986.
Karlovac, Zorin dom

Zadar, Galerija „Pedišić“
Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt

1987.
Zagreb, Galerija „Josip Racić“
Karlovac, Zorin dom
Krapina, Galerija „Hušnjakovo“

1988.
Zagreb, Galerija „Buljat“
Varaždin, Galerija slika Gradskog muzeja
Split, Caffè Art
Zadar, Galerija umjetnina Narodnog muzeja

1989.
Zadar, Caffè Donat
Kruševac, Umjetnička galerija
Petrinja, Galerija „Krstó Hegedušić“ (s M. Sutejom i I. L. Croatom)
Čačak, Izložbeni salon Doma kulture Stari Grad, Galerija Jerolim
Zagreb, Galerija Pan
(sa Rudijem Labašem)
München, Galerie „Scorpion“
Slavonski Brod, Galerija „Port Arthur“

1990.
Zagreb, Galerija „Forum“
Split, Galerija „Margarita“

1991.
Zadar, Kazalište lutaka

1994.
Poreč, Galerija Narodnog Sveučilišta Labin, Narodni muzej
Rovinj, Zavičajni muzej
Zagreb, Galerija „Forum“

1995.
Pećuh, Horvat Szinhaz
Osijek, Galerija „Dobri duh Osijeka“

1996.
Zagreb, Galerija Buljat
Varaždin, Narodno kazalište
Pećuh, Muveszetek Haza,
(sa Petrom Barišićem)
Zadar, Gradska loža
Pula, Galerija „Vincent od Kastva“

1997.
Šibenik, Galerija „Sv. Krševan“
Zagreb, Galerija „Buljat“

1998.
Senj, Kulturni dom
Jelsa, Općinski dom
Hvar, Galerija „Arsenal“
Drniš, Muzej Drniške krajine

2000.
Zadar, Gradska loža

2001.
Varaždin, Hrvatsko narodno kazalište
Zagreb, Galerija EE
Budapest, Szent Mihály Kápolna galeria, (sa Hrvojem Šercarom)
Kumrovec, Etno selo,
(sa Hrvojem Šercarom)
Zadar, Galerija „Leada“

2002.
Klek, Galerija „Stećak“
Zagreb, Galerija Hrvatskog slova
Zagreb, Galerija AZ

2003.
Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt
Zagreb, Galerija „Forum“

Krapina, Pučko otvoreno učilište
Široki Brijeg, Franjevačka galerija
Split, Galerija „Kula“

2004.
Šibenik, Galerija „Sv. Krševan“
Virje, Osnovna škola „Profesora Franje Viktora Šignjara“

2005.
Čitluk, Galerija „Klub Matice Hrvatske“
Preko, Galerija „Dom na zalu“
Metković, Gradsko kulturno središte

2006.
Zadar, Galerija „Arsenal“

2007.
Varaždin, galerija „Zlati ajngel“
Čakovec, Centar za kulturu
Vid, Ave arte atelier
(sa I. Dragičevićem i B. Bartulovicem)
Vodice, Crkva Sv. Križa
Mostar, Galerija „Aluminij“

2008.
Petrinja, Galerija „Krstó Hegedušić“
Slavonski Brod, Likovni salon
„Vladimir Becić“

Popis izloženih djela

1. Turističko putovanje na istok, 2007.
ulje na platnu, 115x195cm

2. Sziget 1566. god.; 2008.
akrilik, 60x80cm

3. Price pjev, 2009.
ulje na platnu, 80x80cm

4. Veliki sklad (macaklin), 2009
ulje na platnu, 80x80cm

5. Tica hodačica, 2009.
akrilik na platnu, 130x195cm

6. Boogy-Woogy (ovalni), 2009.
ulje, 93x62cm

7. Boogy-Woogy (kvadratni), 2010.
akrilik, 80x80cm

8. Zemlja je ravna ploča, 2010.
akrilik, 80x60cm

9. Na premijeri verističke opere, 2010.
akrilik, 80x60cm

10. Kontraobavještajna služba, 2010.
akrilik, 30x30cm

11. Iz vremena Petra Zoranića, 2010.
akrilik, 100x100cm

12. Lovacka idila, 2010.
akrilik, 96x150cm

13. Ne previše moderno, 2010.
kombinirana tehnika, 100x100cm

14. Veliki sklad (macaklin) br. 2, 2010.
kombinirana tehnika, 104x100cm

15. Povedi me na krstarenje, 2010.
kombinirana tehnik, 104x100cm

16. Velika tica hodačica
(u dječjim cipelicama), 2010.
obojeni lim i keramika, 80x270x41cm

Galerija Forum, Zagreb, Teslina 16, tel. 01 48 10 710

Izdavač / Publisher: **Kulturno informativni centar, Zagreb, Preradovićeve 5, tel. 01 48 10 714, e-mail: kic@kic.hr, www.kic.hr**, Za izdavača
/ For the Publisher: **Goran Pavletić**, Urednik kataloga / Editor: **Milan Bešlić**, Savjet galerije / Gallery Council: **Stanko Jančić, Igor Zidić, Milan**
Bešlić, Ante Kuduz, Eugen Kokot, Andrej Smrekar, Dominique Narran, Likovni postav izložbe / Exhibition set-up: **Milan Bešlić**, Tehnički
postav / Technical set-up: **Josip Jurendić**, Fotografija / Photography: **Juraj Švaljek**, Oblikovanje / Layout: **ArtDizajn, Zagreb**, Lektor / Proof-reader:
Krešimir Kvočić, Tisak / Printed by: **Šolta, Zagreb**, Naklada / Print run: 150, **Zagreb**, ožujak 2010. Izložba je ostvarena sredstvima Gradskog ureda
za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba